

**СПОКОНВІЧНА УКРАЇНСЬКА ЗЕМЛЯ:
ІСТОРИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ
З РОСІЄЮ І НАДДНІПРЯНСЬКОЮ
ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ.**

Ред. кол. : Ф. П. Шевченко (голова) та ін.

Упорядники: П. В. Василенко та ін.

Ужгород: Карпати, 1990.— 648 с.

Українські вчені багато зробили для вивчення минулого і сучасного західноукраїнських земель. У зв'язку з відзначенням 50-річчя возз'єднання їх з матір'ю-Україною історична література поповнилася рядом нових праць. Чільне місце серед них займає рецензований збірник документів і матеріалів, підготовлений науковцями й співробітниками Чернівецького державного університету та Державного архіву Чернівецької області. Загальне науково-методичне керівництво виданням здійснювало Головне архівне управління при Раді Міністрів УРСР.

Наукова цінність збірника полягає в тому, що він є першою публікацією документів і матеріалів про зв'язки Північної Буковини з Росією і Наддніпрянською Україною від найдавніших часів [док. № 1 твору Йордана «Про походження і діяння готів» (551 р.) про заселення карпато-дністровських земель слов'янськими племенами венедів, антів і склавів] до 10 лютого 1947 р., коли згідно з Паризькою мирною угодою, підписаною Румунією, з одного боку, та СРСР, США, Великобританією, Австралією, Канадою, УРСР, БРСР, Індією, Новою Зеландією, Чехословаччиною і Південно-Африканським Союзом — з другого, встановлювався кордон Румунії з СРСР відповідно до радянсько-румунської угоди від 28 червня 1940 р. (док. № 285).

Використані автором джерела, характер і тематика документів та матеріалів, а також повнота їх викладу і обрані хронологічні рамки дали йому можливість досить вдало заповнити ряд прогалів з історії українського народу. Він містить 285 документів і матеріалів, розміщених у хронологічному порядку, а також ґрунтовну передмову, текстувальні примітки й примітки-коментарі. У примітках-коментарях, виконаних на високому фаховому рівні, для глибшого розуміння документів наводиться необхідний додатковий матеріал, даються біографічні та інші відомості про політичних і наукових діячів та працівників культури, імена яких трапляються в тексті, довідки про періодичні видання та державні установи тощо. Користування збірником полегшують перелік документів і матеріалів, список скорочень, словник іншомовних і маловживаних слів, іменний та географічний покажчики.

Значну групу матеріалів збірника становлять документи діловодства центральних і місцевих урядових установ Австрії (з 1867 р.— Австро-Угорщини), Румунії і Росії (офіційні листи, донесення, протоколи, відомості та ін.), виявлені у різних фондах архівів Москви, Кишинєва, Києва, а також Чернівецької, Хмельницької і Кіровоградської областей. При цьому найбільшу кількість архівних документів (99) взято з фондів Державного архіву Чернівецької області, що є цілком виправдано.

Інформацію, що несуть діловодні документи, істотно доповнюють вміщені в збірнику законодавчі акти, у тому числі дипломатичні, статті, кореспонденції, інформації, замітки з періодичних видань («Буковина», «Буковинские ведомости», «Громадський голос», «Руська рада» та ін.); дані австрійської і російської статистики; уривки з літописів, приватних листів, мемуарів, подорожніх записок мандрівників та інші матеріали. Серед них особливу цінність становлять літописні записи

та свідчення сучасників (Л. Дьюлафі, Б. Мініха, Г. Сплени, Я. Головацького, В. Крестовського, О. Афанасьєва-Чужбинського та ін.), які у різний час бували на Північній Буковині й у своїх творах зафіксували її українську етнічну належність та прагнення трудящих краю до возз'єднання з наддніпрянцями.

Цілком виправданим є й те, що для повноти розкриття теми до збірника включено 25 важливих документів, що вже публікувалися¹.

Рецензоване видання є, таким чином, найбільш повною публікацією подібного типу. Абсолютна більшість включених до нього документів, зокрема архівних, друкується вперше.

Документи і матеріали збірника несуть читачеві велику й переконливу інформацію про автохтонність й етнічну спільність українського населення Північної Буковини та Наддніпрянської України, торгівлю цього краю з Росією і Наддніпрящиною, масове відхідництво північнобуковинських жителів на заробітки до Російської держави, еміграцію місцевих селян і міщан до Росії і Наддніпрянської України, поширення в краї творів російської та української літератури, творче спілкування діячів культури Північної Буковини й Наддніпрящини, вплив революційних подій у Росії й на Наддніпрящині на революційний рух краю, постійне прагнення буковинців до возз'єднання з українцями Наддніпрящини, про визволення Північної Буковини з-під іноземного гніту й возз'єднання її з Вітчизною.

Аналіз збірника засвідчує, що його редакційній колегії і упорядникам вдалося документально довести українську етнічну належність Північної Буковини й історичну закономірність возз'єднання її з Радянською Україною. Цим самим переконливо спростовується фальсифікація суті цієї проблеми певними силами Молдови, Румунії та деякими іншими зарубіжними пропагандистськими центрами.

На наш погляд, документи і матеріали, писані російською мовою, слід було б перекласти українською, як це зроблено з документами і матеріалами, що виходили німецькою, румунською, угорською та французькою мовами. Тим більше, що заголовки, дати і легенди до них подано українською мовою. Термін «Буковінер Гандельс-унд Гевербекаммер» означає «Буковинська торгово-промислова палата», а не «Буковинська палата торгівлі і ремесла» (док. № 87, с. 205). До збірника доцільно було б включити й матеріали (а вони є) про так званих «російських підданих», які поповнювали лави робітничого класу краю. Вартий уваги і матеріал з журналу «Буковінер кауфменніше Блеттер» (1910, 20 грудня) про те, що на початку 1910 р. в Чернівцях було побудовано шпалерну фабрику на зразок таких же у Петербурзі й Москві, де власник навчався виготовленню продукції. Машина для друкування, різання і пакування шпалер на чернівецькій фабриці монтували петербурзькі спеціалісти. До речі, по темі збірника є чимало цікавих документів і матеріалів у фондах Наукового товариства ім. Т. Шевченка, театрального товариства «Українська бесіда» та в ЦДІА УРСР у м. Львові (з цього архіву взято лише один документ — № 135).

У цілому рецензований збірник має велику наукову цінність. Він стане в пригоді науковцям, вчителям, студентам, усім, хто цікавиться історією українського народу.

М. Г. КУКУРУДЗЯК (Кам'янець-Подільський)

¹ Боротьба трудящих Буковини за соціальне й національне визволення і возз'єднання з Українською РСР, 1917—1941: Документи і матеріали.— Чернівці, 1958; Боротьба за возз'єднання Західної України з Українською РСР, 1917—1939: 36 документів і матеріалів.— К., 1979; Хотинское восстание: Сб. документов и материалов.— Кишинев, 1976; Боротьба трудящих Північної Буковини проти соціального і національного гноблення у другій половині XIX—на початку XX ст.: 36 документів і матеріалів.— Ужгород, 1979; та ін.